

פרשת וישמע יתרו

פרק יח

(א) והנה ידענו שישראל עמדו במדבר סיני כמו שנה. כי באחד לחדש השלישי באו מדבר סיני, ובשנה השנית בעשרים לחדש השני נעלה הענן ונסעו ממדבר סיני אל מדבר פארן.¹ הרי עמדו במדבר סיני שנה שלמה פחות (ט"ו)² [ט'] ימים.³ ויש פרשה אחרת דומה לזו. היא פרשת: בעת ההיא הבדיל יי את שבט הלוי (שמ' לב, כט). ושבט לוי נבחר בשנה השנית אחר מעשה העגל, והם נסעו אל גדגד בשנת הארבעים, ושם כתוב: משם נסעו הגדגדה (דב' י, ז).⁴

(יב) <כי אהל משה היה במזרח>⁵ אהל מועד. זה מבואר בפרשת במדבר סיני: והחונים [...] קדמה [...] מזרחה משה ואהרן ובניו (במ' ג, לח).

(יג) מרגע היות עגולת השמש נגד שטח הארץ בכל מקום. ר"ל על האופק בכל מקום⁶ מהארץ, כי האופקים משתנים כפי <נטות>⁷ הארץ לצפון ולדרום או למזרח ולמערב.

פרק יט

(כ) והוא מעולם האמצעי. ר"ל שנפש האדם מכח המאורות והגלגלים, כדרך שאמר ארסטו: 'האדם יולידהו האדם'⁸ והשמש'.⁹

פרק כ

¹ כ"י ג מוסיף: כמו שכתוב בפרש' נרות. ראה במ' י, יא-יב.

² בכ"י ג: כ"א.

³ בכ"י ב: שנה תמימה.

⁴ ראה א"ע, בר' לח, א.

⁵ כך בכ"י ד; בכ"י א: אל; בכ"י ב: כי אהל משה במזרח; בכ"י ג: אהל משה שהיה במזרח והוא נקרא.

⁶ כ"י ד מוסיף: ומקום.

⁷ כך בכ"י ד; בכ"י אג: פנות; בכ"י ב: פיאות.

⁸ בכ"י ב: אדם אחר.

⁹ אבן רשד, קצור מה שאחר הטבע, בתרגומו של ר' משה אבן תבון, מאמר ד, כ"י פריס 956, 549ב. וראה אריסטו, הוויית בעלי החיים ב, ג, 737א.

(א) **כי כל פלא הנעשה על ידי משה יש מקצתו דמיון**. ר"ל כי אף אם הפלאים ההם יוצאים מהסדר הטבעי, הם בקצת <מתדמות>¹⁰ לטבע. כי עשר מכות מצרים, כל אחת מהן יזדמן לעתים רחוקים חלק ממנה, וכן קריעת ים סוף פעמים יחרב מקום בתוכו, וכן הפלאים כלן. אמנם הנעשים על ידי משה נפלאו מכל הקורות לפניו, וזהו אמרו **יש מקצתו דמיון**. והאותיות שהאדם מדבר בהם דמותם נכתב באויר על דרך מוצאם. ר"ל שהאותיות נחקקות <באויר>¹¹ בצורה היוצאת מפי האדם בתנועה, לא <בצורה הנכתבת>¹². כי¹³ זי"ן בצאתה מפי המדבר תעשה באויר צורת¹⁴ זי"ן קמוצה, לא צורה¹⁵ הנכתבת. והאויר מביא הצורה ההיא כדמותה באזן השומע, ועל כן תבינה.

(יג) **הוא מדבר עתה עם העד <שקר>**.¹⁶ כונת החכם, ש'עד' סמוך ל'שקר'. אמנם נראה לנו ש'עד' מוכרת, ר"ל: לא תענה ברעך – כשתהיה – עד שקר, ר"ל דובר שקר, ואם הוא חסר. וכן רבים: ומאכלו בריאה (חבק' א, טז), ועשיר יענה עזות (משלי יח, כג), וזולת זה.

¹⁰ כך בכ"י בג; בכ"י א: מה דמות; בכ"י ד: יתדמו.

¹¹ כך בכ"י בגד; בכ"י א ליתא.

¹² כך בכ"י ד; בכ"י אג: נכתבת בצורה; בכ"י ב: בצורה נכתבת.

¹³ כ"י ב מוסיף: מלת הדבור; כ"י ד מוסיף: דבור.

¹⁴ כ"י ב מוסיף: תנועה.

¹⁵ כ"י ד מוסיף: ז'.

¹⁶ כך בכ"י ד; בכ"י אבג ליתא.